

УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua тел. (044) 298-70-33

_____. _____. 20 ____ № _____

На № _____ від _____. _____. 20 ____

Кабінет Міністрів України

Міністерство юстиції України

до відома:

**Комітет з питань прав людини,
деокупації та реінтеграції тимчасово
окупованих територій України,
національних меншин і міжнаціональних
відносин**

ПОДАННЯ

**про усунення порушень основоположних
прав людини щодо дискримінації та
стигматизації ув'язнених**

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 1 та 19-1 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», статей 9, 10 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України, виконанням функцій національного превентивного механізму та повноважень щодо запобігання та протидії дискримінації, виявлено безпрецедентно грубі та зухвалі, неприпустимі у правовій державі порушення основоположних прав людини щодо дискримінації та стигматизації ув'язнених у державній установі «Кропивницький слідчий ізолятор».

Генеральна Асамблея ООН, ухвалюючи Загальну декларацію прав людини, визначила основою справедливості визнання гідності, яка властива всім членам людської сім'ї, зазначаючи, що зневажання і нехтування правами

УВ
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав
людини
№13074.2/22/39.4 від 09.11.2022
КЕП: Лубінець Д. В. 09.11.2022 18:28
5FBB77F7B650371D04000000E88D010044560300

людини призвели до варварських актів, які обурюють совість людства, і проголошуючи високе прагнення людей до створення такого світу, в якому люди будуть вільні від страху і нужди. Тому викликає моє гостре занепокоєння те, що ганебні прояви дискримінації та стигматизації ув'язнених, які притаманні тоталітарним режимам, виявлені у демократичній правовій державі Україна.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Частиною 1 статті 10 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права встановлено, що всі особи, позбавлені волі, мають право на гуманне поводження і поважання гідності, властивої людській особі.

У сенсі Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання термін "катування" означає будь-яку дію, якою будь-якій особі навмисне заподіюються сильний біль або страждання, фізичне чи моральне, щоб отримати від неї або від третьої особи відомості чи визнання, покарати її за дії, які вчинила вона або третя особа чи у вчиненні яких вона підозрюється, а також залякати чи примусити її або третю особу, чи з будь-якої причини, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду, коли такий біль або страждання заподіюються державними посадовими особами чи іншими особами, які виступають як офіційні, чи з їх підбурювання, чи з їх відома, чи за їх мовчазної згоди. За вимогами статті 16 цієї Конвенції кожна держава-сторона зобов'язується запобігати на будь-якій території, що перебуває під її юрисдикцією, іншим актам жорстокого, нелюдського і такого, що принижує гідність, поводження й покарання, що не підпадають під визначення катування, викладеного у статті 1, коли такі акти здійснюються державними чи посадовими особами або іншими особами, що виступають як офіційні, чи з їх підбурювання, чи з їх відома, чи з їх мовчазної згоди.

Статтею 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнано в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Статтею 21 Конституції України закріплено рівність усіх людей у своїй гідності, а статтею 28 Основного Закону України визначено невід'ємне право кожного на повагу до його гідності.

За вимогами ч. 1 ст. 4 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України», діяльність Державної кримінально-виконавчої служби України проводиться на основі дотримання прав і свобод людини та громадянина. Персонал Державної кримінально-виконавчої служби України зобов'язаний поважати гідність людини, виявляти до неї гуманне ставлення.

Частиною 3 статті 1 Закону України «Про попереднє ув'язнення» визначено, що тримання осіб, взятих під варту, відповідно до завдань кримінального судочинства здійснюється на принципах неухильного додержання Конституції України, вимог Загальної декларації прав людини, інших міжнародних правових норм і стандартів поведження з ув'язненими і не може поєднуватися з навмисними діями, що завдають фізичних чи моральних страждань або принижують людську гідність.

Згідно з положеннями частини 3 статті 50 Кримінального кодексу України покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Частиною 1 статті 8 Кримінально-виконавчого кодексу України серед основних прав засуджених визначено право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності; засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню.

Відповідно до §§ 2, 8 розділу 4 Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24.03.2021 № 119/2021, запобігання та протидія катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню, а також запобігання та протидія дискримінації є стратегічними напрямками, що спрямовані на запровадження відповідних та своєчасних позитивних дій на державному, регіональному та місцевому рівнях у сфері запобігання та протидії дискримінації в очікуванні зменшення кількості випадків стигматизації та дискримінації.

Принцип недискримінації за вимогами ч. 1 ст. 2 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» передбачає

забезпечення рівності перед законом осіб та/або груп осіб, а також повагу до гідності кожної людини.

За вимогами частини 2 статті 6 цього Закону визначені ним форми дискримінації з боку державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, юридичних осіб публічного та приватного права, а також фізичних осіб, а саме пряма дискримінація, непряма дискримінація, підбурювання до дискримінації, пособництво у дискримінації, утиск, забороняються.

Під час здійснення планового відвідування 4 та 5 жовтня 2022 року як місця несвободи для виконання функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, державної установи «Кропивницький слідчий ізолятор» (керівник установи підполковник внутрішньої служби Роман ЧАБАНЕНКО) виявлено протиправно запроваджену у цій державній установі практику дискримінації та стигматизації утримуваних у цьому місці несвободи осіб, що виражається у зобов'язанні ув'язнених та засуджених осіб при відкритті працівниками слідчого ізолятора дверей у камерні приміщення, де ті знаходяться, при відвідуванні їх керівником установи, його заступниками піднімати та тримати руки у положенні догори упродовж усього періоду перебування працівників державної установи.

Наведене є очевидною дискримінацією, коли група осіб, які перебувають у державній установі «Кропивницький слідчий ізолятор» за ознакою перебування у місці несвободи у статусі ув'язнених та засуджених, зазнають неприпустимих обмежень у визнанні, реалізації та користуванні загально визнаним основоположним правом на повагу до своєї людської гідності задля отримання більш прихильного поводження з боку працівників державної установи.

Адже за результатами опитування осіб, що перебувають у зазначеному місці несвободи, здійсненого за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування, до осіб, які не виконують наведених вимог зі стигматизації, застосовуються санкції у вигляді переведення до інших камерних приміщень.

Сприйняття керівником державної установи «Кропивницький слідчий ізолятор», його заступниками вказаної ганебної практики як звичного явища свідчить про цілковите нерозуміння персоналом Державної кримінально-виконавчої служби України своїх обов'язків поважати гідність людини,

виявляти до неї гуманне ставлення, що несумісне з виконанням обов'язків з керівництва державною установою.

Усталеність та зухвалість наведених грубих порушень загально визнаних прав людини свідчить про втрату безпосереднього контролю за діяльністю державної установи «Кропивницький слідчий ізолятор» Міністерством юстиції України як центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, його територіальними органами управління.

Прикладами недбалої бездіяльності, потуранню очевидним порушенням прав людини є здійснені 26.09.2022 та 27.09.2022 представниками Департаменту з питань виконання кримінальних покарань перевірки державної установи «Кропивницький слідчий ізолятор», за результатами яких наведені кричущі порушення прав людини не знайшли належної правової оцінки.

Наведені порушення у разі невжиття заходів до їх негайного усунення можуть призвести до дискредитації держави Україна серед країн – членів Організації Об'єднаних Націй, беручи до уваги зобов'язання кожної з таких держав згідно зі статтею 55 Статуту ООН сприяти загальній повазі та додержанню прав людини й основних свобод.

З огляду на викладене, а також приймаючи до уваги те, що:

- відповідно до п.п. 1, 2, 9 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» до основних завдань Уряду України належать забезпечення виконання Конституції та законів України, актів Президента України; вжиття заходів щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина; спрямування та координація роботи міністерств, інших органів виконавчої влади, здійснення контролю за їх діяльністю, а відповідно до ч. 1 ст. 11 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» також повноваження щодо забезпечення проведення єдиної державної політики, спрямованої на дотримання принципу недискримінації в усіх сферах життя суспільства; спрямування і координацію роботи міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади із забезпечення запобігання та протидії дискримінації,

- згідно з ч. 2 ст. 27 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» безпосередній контроль за діяльністю органів, установ виконання покарань та слідчих ізоляторів здійснюють центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, його територіальні органи управління, а відповідно до ч. 1 ст. 12 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в

Україні» Міністерство юстиції України як державний орган зобов'язано дотримуватися принципу недискримінації у своїй діяльності та наділено повноваженнями здійснення позитивних дій;

- за вимогами ч. 2 ст. 4 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України», непередбачене законодавством обмеження прав і свобод людини та громадянина неприпустиме і тягне за собою відповідальність згідно із законом,

- згідно з частиною 2 статті 21 Закону України «Про попереднє ув'язнення» працівники місць попереднього ув'язнення несуть за свої протиправні дії або бездіяльність дисциплінарну чи кримінальну відповідальність, у тому числі за невиконання або неналежне виконання обов'язків, передбачених цим Законом та іншими нормативно-правовими актами, порушення прав осіб, взятих під варту,

на підставі ст.ст. 13, 15, 19-1 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» -

ПРОПОНУЮ:

Кабінету Міністрів України та Міністерству юстиції України негайно вжити вичерпних заходів до усунення виявлених у ході реалізації функцій національного превентивного механізму наведених грубих порушень прав людини на повагу до гідності у діяльності державної установи «Кропивницький слідчий ізолятор» шляхом організації застосування та здійснення позитивних дій, припинення практики дискримінації та стигматизації утримуваних у цьому місці несвободи осіб, причин та умов, що їм сприяли, а також запобігання їх повторення у подальшому.

Розглянути питання щодо відповідності займаній посаді керівника державної установи «Кропивницький слідчий ізолятор» підполковника внутрішньої служби ЧАБАНЕНКА Романа Сергійовича у зв'язку із допущеними грубими порушеннями прав людини.

Організувати та провести перевірку стану та ефективності здійснення безпосереднього контролю за діяльністю державної установи «Кропивницький слідчий ізолятор» центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, його територіальними органами управління, за результатами якої вжити вичерпних заходів реагування, вирішити питання відповідальності винних осіб.

Про результати розгляду цього акту реагування у місячний строк повідомити Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, додавши на підтвердження інформацію та копії документів про вжиті заходи.

**Уповноважений
Верховної Ради України
з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

вик. Олександр Сіряков
044-298-70-52

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав
людини
№13074.2/22/39.4 від 09.11.2022
КЕП: Лубінець Д. В. 09.11.2022 18:28
5FBV77F7B650371D04000000E88D010044560300